

Српски народопис

5. РАЗРЕД

За домаћу српску националну мањину питање језика и културе представља основни услов очувања и јачања њеног идентитета. Услед десетлећима присутних и у све већој мери уочљивих асимилацијских тенденција, порасла је улога васпитно-образовних установа у даљем одржавању језика, ширењу културе и националног идентитета. Управо због наведених разлога, задаци васпитно-образовног рада не могу се ограничити искључиво на преношење знања и развијање вештина. Главни циљ коме се тежи је стицање многострано примењивих практичних знања и способности, које су уједно и предуслов за предузимање радњи, базираних на вредностима: умеће дефинисања самога себе, односно просуђивања, отвореност према науци и уметности и постизање што бољих резултата у оквирима појединачних способности и могућности. Удовољавање наведеним захтевима омогућава живот у пуном осећању одговорности.

У знаку доживотног учења, првенствени нагласак просветне политике националне мањине у Мађарској јесте одржавање и развој васпитно-образовне понуде, која ће за свакога бити достижна и приступачна. Васпитање и образовање, које се припадницима националних мањина нуди на њиховом матерњем језику, верује да ће се они током разних животних раздобља користити пруженом могућношћу.

Висок ниво знања језика, традиција неговања и чувања специфичности локалних говора и обичаја, познавање историје и садашњости—све то чини саставни, неотуђиви део националног идентитета. У данашње модерно доба процес учења, који се остварује кроз међуљудске односе, од истог је значаја као и стицање знања и информација, односно израда стратегија поступања. Наведено је од великог значаја за домаће националне мањине, будући да они владају са два матерња језика. При томе треба имати у виду да, услед раније поменуте асимилације, просветне установе не могу базирати на знању језика које ученици са собом доносе од куће. У интересу успешности образовне делатности ова промењена ситуација треба да се одрази и на развојним компетенцијама и садржајима општег образовања.

Циљеви и задаци, везани за одређен наставни предмет, постављају се на основу специфичности појединих предмета, као што је на пример чињеница да наставни предмет у све већој мери треба да преузима улогу породице у преношењу појединих вредности и традиција, и њихово поштовање.

Са најважнијим обичајима у традиционалној култури, са начином вођења живота и са културом националне заједнице ученици националних школа са српским наставним језиком први пут се суочавају у живим (интерактивним) ситуацијама. На основу поменутих доживљаја, у оквиру предузетно и пројектно оријентисаног просветног рада, водећи се начелом постепености, стичу знања из историје, етнографије, језика и књижевности националне заједнице, о медијима.

Ученици су свесни тога да су екстерни, ван породични простори за чување обичаја у традиционалној култури—разне институције и организације. Изучавање наставног предмета „Етнографија“ омогућава и оспособљава ученике да науче да буду толерантни и отворени према другим народима и нацијама, да их прихвате.

Одржавање овог предмета недељно једном омогућава стицање темељног знања и развијање навика и вештина. Оквирни наставни план етнографију конституише као самостални наставни предмет.

Задатак који себи поставља наставни предмет „Етнографија”: преношење идентитета и вредности, утиче на избор методског поступка. Настава у отвореним видовима образовно-просветног рада омогућава стицања знања од самог доживљавања, преко акције (делања) и разумевања, па све до стеченог искуства.

Ови креативни и акцијски облици обраде (учење по станицама, учење у радионицама, музејско-педагошки ворк-шопови, школски пројекти) ученицима омогућају стицање искуства, до којих они не могу доћи у уобичајеној животној средини. На овај начин долази до постепеног формирања оних компетенција, које их оспособљавају за извођење самосталних пројеката.

Тематске целине	Број часова
Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске	7
Народни обичаји везани за календарску годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји	11
Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи	11
Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици	5
Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји, прекретнице, повезаност српства и православља	2
Укупан број часова	36

У вишим разредима основне школе следи проширење претходно стечених знања у нижим разредима основне школе. И у одељењима 5-6. разреда акценат се ставља на развијање основних вештина. У центру пажње се налази развој и развијање ученикових знања, способности, и целокупне ученикове личности.

На основу конкретних примера са часова српске етнографије, активности и доживљених прочитаних дела, постаје јаснијом међусобна условљеност и узајамно деловање између природног окружења, друштва и српске материјалне и духовне културе. Ученик упознаје традиције српске националне мањине места у коме живи, и његове околине, активно учествује у њиховом неговању.

Тематска целина/ Развојни циљ	Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске	Број часова 7
Раније стечено знање	Насељено место, изградња, мање заједнице и групе у насељеном месту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање са начином живота националних мањина које живе у насељеном месту, поређење зграда: „некад“ и „сад“. Означавање просторних целина карактеристичних за насељено место. Прегледне географске карте српских насељених места, пружање помоћи у њиховој правилној употреби.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Упознавање са картом Мађарске: називи насељених места у којима живе Срби: на српском и мађарском језику, њихово препознавање на географској карти, топографско представљање насељеног места на слепој карти. Географске карактеристике места становања, социолошки састав насељеног места. Стари називи пољских путева (атар) родног краја. Типологија насељених места одређених предела. Место и улога сељачких кућа и привредних зграда на сељачкој порти.		<i>Српски језик и књижевност:</i> језичка средства изражавања везано за наведену тему. <i>Познавање природе:</i> сналажење у простору, догађања у средини која нас окружује.
Кључни појмови/ појмови	Карта, предео, регион, пољски пут (атар), сељачка порта.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Народни обичаји везани за календарску годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји	Број часова 11
Раније стечено знање	Карактеристичнији празници, и народни обичаји, песме и игре које се уз њих везују.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у сакупљању народних предања. Обнављање народних традиција, вођење усменог разговора о прикупљеним подацима самосталног истраживачког рада.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Сакупљање традиционалних обичаја везано за пољопривредне радове (моба, жетва, берба). Читање одломака о горе наведеним обичајима. Разговор са старијим људима, сакупљање фотографија. Оживљавање догађаја, прича, појава кроз покрет (драматургија). Српски народни обичаји (пударина).		<i>Српски језик и књижевност:</i> језичка средства изражавања везано за наведену тему. <i>Певање-музика:</i> обичајне песме,

	<p>песме које прате радњу.</p> <p><i>Драма и плес:</i> обичаји у дане празника.</p>
Кључни појмови/ појмови	Пољопривредни радови (жетва, берба), позната спомен места културе, традиције које живе, склапање брака, стари сват.

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи	Број часова 11
Раније стечено знање	Карактеристични предмети народне уметности, народне песме, једноставни покрети.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Мотиви народне уметности, препознавање мотива декорације и њихово смештање у простор. Познавање основа народне уметности. Кроз представљене активности и кроз прочитану литературу уочавање међусобне условљености и узајамног деловања између српске материјалне и духовне културе.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>Српске народне ношње: мотиви, колорит. Препознавање србијанског краја (Шумадија) и народне ношње родног краја (шајкача). Навођење најкарактеристичнијих делова мушке и женске ношње (шубара, кошуља, опанци). Упознавање са везовима (свиленац) на основу документарних србијанских извора о народној уметности.</p> <p>Упознавање народних музичких инструмената (фрула) , учење неких српских народних игара (коло). Приказивање, анализа и разумевање појединих предмета, уметничких дела кроз цртеж по датим тачкама гледишта.</p>		<p><i>Визуелна култура:</i> ликовна уметност, култура предмета животне средине.</p> <p><i>Српски језик и књижевност:</i> српско епско народно стваралаштво.</p> <p><i>Драма и плес:</i> традиција драматургије и народних игара.</p> <p><i>Певање-музика:</i> народна музика.</p>
Кључни појмови/ појмови	Народни мотиви, женска и мушка одела, везење, жанрови епског народног стваралаштва, народни инструменти, уметничко дело, иконописање и фрескописање, иконостас.	

Тематска целина Развојни циљ	Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици	Број часова 5
Раније стечено знање	Културолошке вредности, спомен места, разна наречја, изрази.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у препознавању разних језичких слојева у подручју фонда речи, на основу конкретних примера узетих из разних језичких варијанти. Пружање помоћи у доживљавању архитектонског и природног простора.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
У потрази за одговором: ко су наши преци, откуда су дошли, шта су понели са собом, а шта су очували? Балкан: археолошки налази из периода прадоба и старог века, насељавање Словена, прве српске државе.		<i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни језик и наречја. <i>Визуелна култура:</i> материјална култура и култура животне средине. <i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> Стари век.
Кључни појмови/ појмови	Српска Држава, културно-историјски споменици, споменици културе.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји, прекретнице, повезаност српства и православља	Број часова 2
Раније стечено знање	Недељне новине, новине, импровизација на позорници, време и простор.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Развијање медијске свесности. Развијање оријентације у времену и простору. Припознавање изазовног разлога.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Читање електронских издања и штампаних медија на српском језику, редовно праћење дечјих рубрика и прилога за децу из Српских новина.		<i>Српски језик и књижевност:</i> језички изрази везани за наведену тем, познавање медијске културе и кинематографије.

	<p><i>Мађарски језик и књижевност:</i> драмске игре и плес, драмско стваралаштво и позориште.</p> <p><i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> Европа у средњем веку.</p>
<p>Кључни појмови/ појмови</p>	<p>Електронска издања и штампани медији, „Невен“, „Мало смеха“, средњовековна држава, велика жупанија, династија која је дала свеце, задужбина, Велика сеоба, Аутокефална српска црква, државно уређење, краљевство, царство.</p>

<p>Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Прецртавање једноставних географских карти о местима која насељавају Срби. Препознавање најважнијих елемената карти: означавање водених токова, рељефа, насељених места, државних граница. ☐ Упознавање српских традиција места становања и активно учествовање у неговању традиција Срба. Развијање ученикове отворености према другим културама и њеним обичајима. Правилна употреба темељних појмова везаних за националне мањине. ☐ Важни народни обичаји, упознавање текстуалног фолклора (драматизација, народне игре, песме), везаног за њихов уопштени и верски садржај. ☐ Самостална примена основних поступака анализе текстова, откривање и тумачење значењских слојева појединих наречја. Усмено формулисање доживљавања уметничких дела, архитектонских и природних простора. ☐ Учествовање у комуникацијском процесу прилога Српских недељних новина. Вођење одговарајуће полемике на основу медијских запажања. Анализа и разумевање пропраћених медијских емисија.
--	---

6. РАЗРЕД

Тематске целине	Број часова
Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске	5
Народни обичаји везани за календарску годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји	5
Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи	10
Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици	6
Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји, прекретнице, повезаност српства и православља	10
Укупан број часова	36

Тематска целина/ Развојни циљ	Етнографске карактеристике места становања, и Срба који живе на подручју Републике Мађарске	Број часова 5
Раније стечено знање	Насељено место, изградња, мање заједнице и групе у насељеном месту.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Упознавање са начином живота националних мањина које живе у насељеном месту, поређење зграда: „некад“ и „сад“. Означавање просторних целина карактеристичних за насељено место. Прегледне географске карте српских насељених места, пружање помоћи у њиховој правилној употреби.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Веза између начина живота и технике градње, тражење одговора на питања: по чему су људи слични, које националне и етничке мањине живе у овом насељеном месту.		<i>Српски језик и књижевност:</i> језичка средства изражавања везано за наведену тему. <i>Познавање природе:</i> сналажење у простору, догађања у средини која нас окружује.
Кључни појмови/ појмови	Карта, предео, регион, пољски пут (атар), сељачка порта.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Народни обичаји везани за календарску годину, радови који се вежу за календарску годину, народни обичаји	Број часова 5
Раније стечено знање	Карактеристичнији празници, и народни обичаји, песме и игре које се уз њих везују.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у сакупљању народних предања. Обнављање народних традиција, вођење усменог разговора о прикупљеним подацима самосталног истраживачког рада.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
сусрети на спомен местима културе, на поклоницим путовањима (дан светог великомученика Георгија-Ђурђевдан, манастир у Грабовцу, Илијин бунар (у Будимпешти), празник заштитнице манастира у Српском Ковину-Пресвете Богородице). Сакупљање народних веровања у насељеном месту. Постојеће традиције у месту становања, одигравање народних обичаја (закључивање брака, свадба). Улога брака у животу људи и традиције које се уз то вежу.		<i>Српски језик и књижевност:</i> језичка средства изражавања везано за наведену тему. <i>Певање-музика:</i> обичајне песме,

	<p>песме које прате радњу.</p> <p><i>Драма и плес:</i> обичаји у дане празника.</p>
Кључни појмови/ појмови	Пољопривредни радови (жетва, берба), позната спомен места културе, традиције које живе, склапање брака, стари сват.

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање народне уметности, народних игара и народних ношњи	Број часова 10
Раније стечено знање	Карактеристични предмети народне уметности, народне песме, једноставни покрети.	
Образовно-развојни циљеви тематске целине	Мотиви народне уметности, препознавање мотива декорације и њихово смештање у простор. Познавање основа народне уметности. Кроз представљене активности и кроз прочитану литературу уочавање међусобне условљености и узајамног деловања између српске материјалне и духовне културе.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
<p>Препознавање и разликовање најглавнијих жанрова епског народног стваралаштва: предања, легенди, житија светих, шаљивих прича, балада.</p> <p>Стилске ознаке разних епоха историје уметности. Средњовековна српска култура, архитектура, карактеристике српског византијског иконописања и фрескописања. Разговор о манастирима на основу фотографија, слика и видео снимака (Хиландар, Студеница). Српско уметничко стваралаштво и архитектура у XVIII веку у Мађарској.</p>		<p><i>Визуелна култура:</i> ликовна уметност, култура предмета животне средине.</p> <p><i>Српски језик и књижевност:</i> српско епско народно стваралаштво.</p> <p><i>Драма и плес:</i> традиција драматургије и народних игара.</p> <p><i>Певање-музика:</i> народна музика.</p>
Кључни појмови/ појмови	Народни мотиви, женска и мушка одела, везење, жанрови епског народног стваралаштва, народни инструменти, уметничко дело, иконописање и фрескописање, иконостас.	

Тематска целина Развојни циљ	Историја Срба (идентитет), значајнији културно-историјски споменици	Број часова 6
Раније стечено знање	Културолошке вредности, спомен места, разна наречја, изрази.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Пружање помоћи у препознавању разних језичких слојева у подручју фонда речи, на основу конкретних примера узетих из разних језичких варијанти. Пружање помоћи у доживљавању архитектонског и природног простора.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Упоредивање посебних дијалекатских израза и њихових књижевно-језичких варијанти. Сакупљање дијалекатских варијанти речи, израза, изрека.		<i>Српски језик и књижевност:</i> књижевни језик и наречја. <i>Визуелна култура:</i> материјална култура и култура животне средине. <i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> Стари век.
Кључни појмови/ појмови	Српска Држава, културно-историјски споменици, споменици културе.	

Тематска целина/ Развојни циљ	Упознавање са српским медијима, Српске новине: рубрика за децу и прилози на српском језику. Историјски догађаји, прекретнице, повезаност српства и православља	Број часова 10
Раније стечено знање	Недељне новине, новине, импровизација на позорници, време и простор.	
Образовно- развојни циљеви тематске целине	Развијање медијске свесности. Развијање оријентације у времену и простору. Припознавање изазовног разлога.	
Знања/развојни захтеви		Корелација
Упознавање српске средњовековне државе (велико жупанство, краљевство, династија Немањића), препознавање оних задужбина које су изградиле династије. Сеоба Срба у XIV-XV в.. Велика сеоба Срба 1690-те године и улога патријарха Арсенија III. Чарнојевића. Уз помоћ неких одломака и карте праћење борбе Срба против Турака. Проналажење топографских ознака, везаних за догађаје, на карти. Значај и		<i>Српски језик и књижевност:</i> језички изрази везани за наведену тем, познавање медијске културе и кинематографије.

<p>улога вере и Српске православне цркве у очувању идентитета Срба у дијаспори. Улога цркве и питање вере. Приказ црквених и историјских личности (Свети Сава).</p>	<p><i>Мађарски језик и књижевност:</i> драмске игре и плес, драмско стваралаштво и позориште.</p> <p><i>Историја, друштвено и грађанско образовање:</i> Европа у средњем веку.</p>
<p>Кључни појмови/ појмови</p>	<p>Електронска издања и штампани медији, „Невен“, „Мало смећа“, средњовековна држава, велика жупанија, династија која је дала свеце, задужбина, Велика сеоба, Аутокефална српска црква, државно уређење, краљевство, царство.</p>

<p>Очекивани резултати развоја на крају двогодишњег циклуса</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Прецртавање једноставних географских карти о местима која насељавају Срби. Препознавање најважнијих елемената карти: означавање водених токова, рељефа, насељених места, државних граница. ☐ Упознавање српских традиција места становања и активно учествовање у неговању традиција Срба. Развијање ученикове отворености према другим културама и њеним обичајима. Правилна употреба темељних појмова везаних за националне мањине. ☐ Важни народни обичаји, упознавање текстуалног фолклора (драматизација, народне игре, песме), везаног за њихов уопштени и верски садржај. ☐ Самостална примена основних поступака анализе текстова, откривање и тумачење значењских слојева појединих наречја. Усмено формулисање доживљавања уметничких дела, архитектонских и природних простора. ☐ Учествовање у комуникацијском процесу прилога Српских недељних новина. Вођење одговарајуће полемике на основу медијских запажања. Анализа и разумевање пропраћених медијских емисија.
--	---

